

Methodieken en werkvormen

Scoutingkennis - Theorie Geschiedenis Scouting

Maker: Scouting Nederland, trainershandboek (Commissie Trainingen en Vorming)
Datum van productie: 2015, aangepast december 2023

Kwalificatiekaart:
Scoutingkennis – Geschiedenis Scouting

Leeftijd: Alle leeftijden

Korte inhoud:
Algemene theorie behorende bij Scoutingkennis – Geschiedenis Scouting

Dit is geen officieel document van Scouting Nederland, maar is door Scouting Nederland geselecteerd omdat het een goed voorbeeld is van hoe je zelf met dit onderwerp aan de slag kunt gaan. Hierdoor kan het zijn dat sommige onderdelen van dit document niet geheel overeenkomen met wat Scouting Nederland normaal communiceert.

Het ontstaan van Scouting

(In dit document wordt consequent gesproken van scouts en Scouting; de termen padvinder/padvindster/padvinderij en verkenners/gidsen/verkennerij, vervangen door scout en Scouting. Padvinders waren protestantse scouts vanaf 1910 tot 1973, verkenners en gidsen waren katholieke scouts vanaf 1930 tot 1973)

De oprichter van Scouting, Lord Robert Baden-Powell, werd in 1857 in Londen geboren. Lord Baden-Powell was een nationale held, door zijn rol als generaal in de slag om Mafikeng (Mafeking) in de Tweede Boerenoorlog in Zuid-Afrika. Als beginjaar voor Scouting wordt 1907 aangehouden. In dat jaar organiseerde Lord Baden-Powell op het eiland Brownsea, aan de zuidkust van Engeland, een proefkamp met ongeveer twintig jongens. Een uitgever had Lord Baden-Powell gevraagd een bewerking voor de jeugd te maken van een militair trainingshandboek dat Lord Baden-Powell had geschreven voor jonge soldaten. Dit boekje werd namelijk al door veel leraren en jeugdorganisaties als de Boys' Brigade gebruikt. Voor hij begon met schrijven, wilde Lord Baden-Powell het idee eerst zelf uitproberen met jongens uit verschillende milieus. In het zesdelig boek *Scouting for boys* werden de resultaten van dit kamp vastgelegd. In dit boek geeft hij onder andere aan dat het belangrijk is om jongeren serieus te nemen, bijvoorbeeld door ze verantwoordelijkheden te geven en door ze zich spelenderwijs te laten ontwikkelen. Lord Baden-Powell bundelde in zijn boek een aantal ideeën van verschillende organisaties. Zo is er een duidelijke parallel tussen 'Help mij om het zelf te doen' van Montessori en 'Leren door te doen' van Scouting.

In het eerste jaar na uitgifte van *Scouting for boys* was men al toe aan druk vijf. Bestaande verenigingen namen gedeelten van het boek over. Er waren echter ook veel jongens die niet bij zo'n club hoorden, die de losse deeltjes van het boek direct kochten en de ideeën eruit in de praktijk gingen brengen. Zo ontstond een warboel van grotere en kleinere clubjes die zelf uniformen improviseerden en naar buiten trokken om alle spannende dingen te gaan doen, zoals beschreven in het boek. Daarnaast verscheen het nieuwe weekblad *The Scout*, dat de prille scouts op de hoogte hield van alle nieuwtjes. Eind 1908 stonden er al 60.000 jongens geregistreerd bij het in de haast opgezette hoofdkwartier.

In september 1909 vond in Crystal Palace, een tentoonstellingscomplex in Londen, de eerste grote bijeenkomst plaats. Elke scout in uniform had gratis toegang, in totaal waren er 11.000 jongeren op af gekomen. Hieronder waren ook enkele meisjes. In 1908 had weekblad *The Scout* al aan Lord Baden-Powell gevraagd of hij een meisjesvariant kon verzinnen, aangezien daar vraag naar was. Doordat de meidenscouts niet bij elke troep welkom waren, ontstonden er zelfstandige groepjes met alleen meiden. In 1910 werd er een vereniging van meidenscouts opgericht om hen te helpen. Lord Baden-Powell vroeg zijn zus Agnes, een ongehuwde vijftiger, om de leiding op zich te nemen. Vanaf 1915 ging de vrouw van Lord Baden-Powell, Olave, aan de slag met de meidenscouts. Ze organiseerde de meisjesscouting en in 1919 werd ze gekozen als Chief Guide. In 1930 werd ze gekozen als World Chief Guide, iets wat ze veertig jaar zou blijven doen.

Boy scouts in Nederland

Via verschillende ingangen wordt Scouting ook in Nederland geïntroduceerd. In 1910 komt een patrouille verkenners uit Oxford naar Nederland om Scouting te promoten. Bij de al bestaande jeugdorganisaties in Rotterdam, Amsterdam en Tilburg hebben ze weinig succes. De Amsterdamse de Voogt had echter al voor hun komst een artikel over hun missie en het succes van Scouting geplaatst in dagblad *De Telegraaf*. De Voogt zag zichzelf al als hoofdredacteur van een Nederlandse variant van *The Scout*.

Na het vertrek van de boy scouts daalt de stilte echter weer over Nederland en De Voogt gaat eerst op zoek naar een aansprekend Nederlands boegbeeld. Dat vindt hij in dokter Lingbeek, die tijdens de Afrikaanse oorlog in Transvaal een ambulance leidde. Samen schrijven ze de brochure *Een Padvinders beweging* en een bevriend verzekeringsagent

ronselst een vijftal jongens en maakt daarvan een reclamepatrouille met Engelse uniformen. Alles is gereed om in 1911 met Scouting in Nederland te beginnen. Op 7 januari 1911 belegt De Voogt in Amsterdam een bijeenkomst die een grote groep nieuwsgierige jongens trekt. In een gratis proefnummer van De Padvinder staat een spannend verhaal van een scout die met zijn lasso de piloot uit een in nood geraakt vliegtuig redt.

Ook wordt uitgelegd hoe je een lasso maakt en hanteert. Vanaf dat moment maken hoeden, stokken, dassen, maar vooral lasso's je een echte scout. Overal worden groepen opgericht met als overkoepelende organisatie de Nederlandsche Padvinders Organisatie (NPO).

Los van de komst van de boy scouts uit Oxford en de ontwikkelingen in Amsterdam heeft in Den Haag infanterieluitenant Van Hoytema al in de eerste helft van 1910 een boekje geschreven met handige tips voor jongens die er op uit willen. Hij vermeldt hierin eerlijk dat een groot deel afkomstig is uit Scouting for boys. Het zakboekje is uitgegeven namens de Nederlandschen Bond voor Lichamelijke Opvoeding. Eén en ander leidt tot de oprichting van een troep jonge verkenners. Het aantal leden breidt zich uit en de Hagenaars specialiseren zich in grote groepen en flink marcheren. Dat ze eerder waren dan de Amsterdammers, blijkt onder andere uit het feit dat geen enkele Hagenaar een lasso bij zich heeft.

In het najaar van 1911 kwam Lord Baden-Powell op bezoek in Nederland. Hij maakt kennis met de Amsterdammers, de Hagenaars en de meisjes van de Eerste Nederlandsche Meisjes Gezellen Vereeniging. Hoewel hij geen voorkeur uitspreekt, suggereert hij wel een samenwerking. In 1912 komt die deels tot stand, doordat de Nederlandsche Padvinders Bond (NPB) wordt opgericht.

Nationaal kamp 1913

1913 was een feestjaar vanwege het 100-jarig bestaan van het koninkrijk. Een feestcomité in IJmuiden wilde het niet laten bij een expositie van de producten van de lokale middenstand, maar organiseerde een Scoutingkamp waar het publiek kennis kon maken met de nieuwe beweging. Bij dit kamp waren scouts van zowel de NPO als de NPB. Ook waren er groepen uit Engeland, Duitsland, België en Denemarken. Padvindsters kampeerden niet mee, maar kwamen wel op bezoek. In feite was het kamp de voorloper van latere jamborees.

Er bleken meer overeenkomsten dan verschillen te zijn tussen de leden van de NPO en de NPB. Dankzij de inzet van prins Hendrik (de man van Koningin Wilhelmina) ontstond in 1915 uit deze twee organisaties de Nederlandse Padvinders Vereniging (NPV). In 1920 werd oud-minister Rambonnet hoofdverkenner. Onder zijn leiding groeit de NPV flink. Hij weet de vereniging in korte tijd zowel organisatorisch als financieel gezond te maken met als resultaat een forse groei van het ledental. Ook introduceert hij de patrouillewedstrijden in Nederland.

Omdat na 1915 meisjes geen lid meer konden worden van de NPV, werd in 1916 het Nederlandsche Meisjesgilde opgericht. In 1933 is Nederlandse Padvindersgilde de nieuwe naam van deze vereniging.

Koningshuis

Met de komst van prins Hendrik is er een stevige band met het Nederlandse koningshuis gelegd. Vanaf 1934 was Koningin Wilhelmina beschermvrouwe van de NPV. In 1937 werd prins Bernhard voorzitter van de Nationale Padvindersraad. Koningin Juliana was ook beschermvrouwe van Scouting.

Juliana was bekend onder haar Scoutingnaam MoVaVeDo (Moeder van vele dochters). Zij was vanaf 1936 beschermvrouwe van de meisjesverenigingen en zou dat blijven tot 2004. De prinsessen Beatrix, Margriet, Irene en Christina waren ooit jeugdlid bij een lokale Scoutinggroep. Vanaf 1981 tot 2005 was prins Claus beschermheer van Scouting Nederland. Momenteel is Koningin Maxima beschermvrouwe. De koninklijke familie speelde op de achtergrond een belangrijke rol bij de fusies in 1915 en 1937.

Het water op

Al vroeg hadden de scouts in Nederland ontdekt dat je je werkterrein niet noodzakelijk hoefde te beperken tot heidevelden en bossen. Het water bood extra mogelijkheden. De Amsterdamse scouts roeiden op de Amstel in grote zogenaamde walvissloepen. Ook de scouts uit Maassluis hanteerden de roeiriemen. Toen de scouts van de afdeling Zeist op Koninginnedag 1913 een demonstratie brug bouwen gaven, werden daarbij ook de zelfgebouwde kano's getoond. Er waren ook afdelingen die gebruik maakten van grotere schepen, zoals de Amsterdamse scouts met zeilschip De Lichtstraal. Je leerde alles over zeilen en hoe je de benodigde knopen en splitsen moest maken.

Welpen in de rimboe

Vanaf 1920 kwam in Nederland een nieuwe speltak tot bloei. Er was al langere tijd een probleem dat jongere kinderen ook scout wilden worden. De grens lag oorspronkelijk bij 11 of 12 jaar. Ook nu kwam het goede voorbeeld uit Engeland. Op basis van het Jungle Book van Rudyard Kipling had Lord Baden-Powell het Wolf Cub Handbook geschreven. Vanaf acht jaar waren jongens welkom om welp te worden en onder leiding van Akela te jagen in de denkbeeldige rimboe. De namen van de dieren werden de namen van de leiders en leidsters. Dat laatste was nieuw. Er waren wel eens Scoutinggroepen geweest met vrouwelijke leiding, maar dat waren uitzonderingen. Bij het welpenspel was het juist andersom. Wat we bij de jongens zagen, speelde ook bij de meisjes. De Britse Girl Guides hadden een spel op basis van een verhaal van twee kinderen, Tommy en Betty, die moeder thuis helpen omdat de kabouterjes dat niet doen. Ze worden zelf kabouters en hadden als motto 'Laat Ons Helpen'.

Pioniersters en voortrekkers

Ook aan de andere kant was de maximum leeftijd van scouts vastgelegd. Was je 17 of 18, dan was het tijd om te stoppen. Niet iedereen was daar blij mee. Rond 1920 kwam ook hiervoor een oplossing.

Jongens konden voortrekker worden, meisjes pionierster. Je werkte in kleine groepen of individueel, gaf hulp waar nodig in de eigen groep of ergens anders, en je ontwikkelde je verder voor je taak in de maatschappij. Erop uit trekken, bleef een belangrijk onderdeel. Zo leerde je de wereld kennen en je eigen boontjes doppen. Lord Baden-Powell schreef voor de roverscouts, zoals ze in Engeland genoemd werden, het boek Rovering to success. De Nederlandse titel Zwervend op zoek naar het levensgeluk wijst op de klippen waar je in je kano op zou kunnen stranden als je peddelt op weg naar het levensgeluk. In Nederland verscheen het boek Volg het spoor, dat jarenlang de leidraad was voor zowel voortrekkers als pioniersters.

Leiderstraining

Om een Scoutinggroep optimaal te laten functioneren, is goede leiding nodig. Een opleiding met alleen theorie biedt geen oplossing. In 1922 hoorde commissaris dr. Thorwald Egidius op de internationale conferentie in Parijs hoe de Engelsen dit aanpakten. Sinds 1919 runden die een opleidingscentrum op Gilwell Park bij Londen. Daar werd een tiendaagse cursus gegeven, waarbij de leiders net zoals de jongens kampeerden en via lezingen, spelen en een tweedaagse zwerftocht de praktijk leerden. Wie daarnaast de schriftelijke cursus had gevolgd en bij zijn eigen troep het geleerde in de praktijk bracht, kreeg als beloning de woodbadge, twee houten kralen aan een veter rond de nek. Als eerste land nam Nederland dit systeem van Engeland over. In Ommen was één van de grondleggers van Scouting in Nederland, Jan Schaap, een kampopleiding gestart in Kamp Eerde (nog steeds een Scoutinglabelterrein). Een ideale omgeving en zijn medewerking als cursusleider waren de garantie dat ook hier de training vruchten af zou werpen. Over de hele wereld kwamen soortgelijke opleidingen. In Nederland werden de opleidingen gegeven op Gilwell Ada's Hoeve bij Ommen, een terrein dat geschonken werd door Baron van Pallandt, een supporter van Scouting van het eerste uur.

In de zomer van 1923 werd Ada's Hoeve geopend met een leiderstraining met Egidius en Schaap als cursusleiders.

Wereld Jamboree 1937

Sinds 1920 hielden de scouts om de vier jaar een Wereld Jamboree. In de jaren dertig viel het niet mee om zoiets te organiseren. De internationale beweging was dan ook blij dat het tijdens de oorlogen neutraal gebleven Nederland voorzichtig het plan opperde om als gastheer op te treden. In de crisisjaren was zoiets extra riskant. Als test organiseerde hoofdverkenner Rambonnet in 1932 eerst een Nationaal Kamp in Wassenaar. Het kamp was een succes en vol vertrouwen kon de Wereld Jamboree van 1937 worden voorbereid. Uiteindelijk kwamen er 27.000 scouts naar Vogelenzang, waarvan 9.000 Nederlanders. Nederland kon voor het eerst kennismaken met een multiculturele samenleving. Alle culturen, talen en geloven kriskras door elkaar. Nergens ruzie, alom vrolijkheid. De Wereld Jamboree van 1937 was een prachtig bewijs van wat de beweging in de achterliggende dertig jaar had bereikt. Terwijl de dreiging van weer een wereldoorlog in de lucht hing, was in het neutrale Nederland de jeugd uit alle werelddelen bij elkaar om te bewijzen dat wereldvrede een mogelijkheid was. Hier ging het niet om nationale teams die tegen elkaar opboksten op het gebied van sport (zoals de Olympische Spelen), maar jongeren die samen activiteiten deden en plezier hadden zonder rivaliteit.

Scouting tijdens de oorlog

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was al opgemerkt dat de Nederlandse scouts goede diensten verleenden bij onder andere de opvang van duizenden Belgische vluchtelingen. Ook bij het begin van de Tweede Wereldoorlog, in de meidagen van 1940, hadden de scouts zich op allerlei manieren behulpzaam getoond. Er was van tevoren getraind en er waren speciale vaardigheidsinsignes voor in het leven geroepen, zoals Luchtbescherming en Nationale dienst. Al snel kwamen er waarschuwingen om geen nachtspelen te organiseren en niet te seinen. Op 2 april 1941 werd er een algemeen verbod uitgevaardigd voor Scouting. De verenigingen moesten worden opgeheven, de clubhuizen werden verzegeld, leiding gearresteerd, eigendommen en financiën in beslag genomen. Maar vanzelfsprekend werd er stiekem door gegaan, soms onder het mom van wandel- of kanoclub, vaak met de hulp van een dominee of pastoor. Zelfs het dragen van een Scoutingriem was riskant. Toch werden er kampen georganiseerd en kampvuren gehouden. De nieuwjaarswens voor 1943 'Houd het brandend' werd uiteraard in gesloten envelop verzonden. Ook via ondergrondse krantjes zoals Vrije jacht en De Verkenner bleef de spirit er in.

Nauwelijks waren de geallieerden de Nederlandse grens gepasseerd, of er doken scouts op om hulp aan te bieden. Zij waren actief als gidsen en koeriers. Toen in 1945 het westen bevrijd werd, was de voedselvoorziening één van de taken en zelfs de postdienst was enige tijd in handen van scouts.

Rowans

Eind jaren '50 werd de speltak verkenners, die liep van 11 tot en met 17 jaar, gesplitst. Er kwam een aparte speltak voor jongens van 15 tot en met 17 jaar. Jan Wygerink, die lange tijd beheerder is geweest van Gilwell St. Walrick, was de geestelijk vader van deze speltak in Nederland. Het initiatief voor de eerste speltak kwam van Leo Mientjes. In 1958 werd in Schiedam de eerste rowanafdeling (RA 1) opgericht, gevolgd door groepen in Aalst-Waalre (RA 2) en Oldenzaal (RA 3). Dit idee werd overgenomen door de KV (Katholieke Verkenners) en verder uitgedragen. Het waterwerk sloot zich hier snel bij aan: de zevende afdeling is een waterwerkafdeling, de matrozen ter wilde vaart (WV 7, uit Arnhem). Sinds 1998 worden rowans, sherpa's, wilde vaart en astronauten allemaal explorers genoemd en sinds 2010 is dit de enige officiële naam voor de speltak. De afdelingsnummers worden nog steeds uitgegeven; er zijn ondertussen meer dan 760 afdelingen die een afdelingsnummer hebben aangevraagd.

Het ontstaan van Scouting Nederland

Sinds de jaren '30 waren er vier Scoutingverenigingen in Nederland: twee protestantse verenigingen, te weten de Nederlandse Padvindders Vereniging (jongens) en het Nederlands Padvindsters Gilde (meiden) en twee katholieke, te weten de Katholieke Verkenner (jongens) en de Nederlandse Gidsen (meiden). Binnen de NPV waren ook aparte Leger des heils-groepen aanwezig. Al in de jaren '50 en '60 bleken de overeenkomsten tussen de vier verenigingen vaak groter dan de verschillen en gaf samenwerking extra mogelijkheden. In 1947 waren er al plannen om te fuseren. De fusie werd echter tegengehouden door de Rooms-Katholieke Kerk. Na de oorlog groeide Scouting uit tot een echte volksbeweging. Alle vier de verenigingen (KV, NPV, PN, NPG) samen hadden in 1963 meer dan 154.000 leden. De Nederlandse hokjesgeest verwaterde met de tijd en de hele maatschappij veranderde: je geloof was steeds minder bepalend voor de kringen waarin je je begaf. Bovendien zag het ministerie, dat het jeugdwerk subsidieerde, dat er op vier plekken veelal hetzelfde werd gedaan en dat dat goedkoper kon. Op aangeven van minister Marga Klompé fuseerden niet alleen de jongensverenigingen (Katholieke Verkenner en de Nederlandse Padvindders Vereniging), zoals het oorspronkelijke plan was, maar ook de meisjesverenigingen (Nederlandse Padvindsters Gilde en de Nederlandse Gidsen).

In 1973 wordt Scouting Nederland opgericht. Scouting Nederland is een fusie tussen de vier Scoutingverenigingen die grotendeels hetzelfde programma hadden, alleen hun identiteit eerder ontleenden aan één van de traditionele zuilen. Sinds 1973 is er één organisatie voor elk geloof, voor meiden én voor jongens, die allemaal hetzelfde spel spelen: Scouting Nederland. Opvallend waren de nieuwe uniformen, de nieuwe speltakken en programma's. Voor de kabouters werd als eerste een nieuw spelthema in gebruik genomen. Zij speelden op het denkbeeldige eiland Bambilië, waar in elk dorp of stadje iets te beleven viel. De welpen bleven het jungleverhaal trouw.

In 1985 kwam er een nieuwe speltak bij: de bevers. Deze speltak is ontwikkeld voor de jongste scouts vanaf vijf jaar tot zeven jaar. Ze speelden in Huize Hotsjietonia. Bij de spelvernieuwing in 2010 is de naam Hotsjietonia gebleven, maar het huis werd een dorp met nieuwe bewoners.

In 1991 is het verhalenboek Kind met de hoge hoed verschenen. Dit boek is de basis voor de derde speltak in deze leeftijdsgroep: esta's. Deze speltak is speciaal opgericht voor gemengde speleenheden en had het thema 'Wat je draagt dat ben je'. In 1998 kwam er een vierde speltak bij: de dolfinen voor de waterscouts. Voor waterscouts is het boek Avonturen op Dolfijneiland geschreven.

Bij de vernieuwing van het spelaanbod in 2010 zijn kabouters, welpen, esta's en dolfinen opgegaan in een vernieuwde welpenspeltak. Voor deze nieuwe welpenspeltak werden de beste elementen uit de vier oude speltakken samengesmeed tot een spelaanbod waarvoor een geheel nieuwe versie van het Jungleboek is geschreven met een jongen en een meisje (Mowgli en Shanti) als rolpatronen.

Bekende scouts

Scouting is een vereniging waar in de afgelopen eeuw veel mensen lid van zijn geweest. Sommige scouts speelde een belangrijke rol in maatschappij, zoals Jan van Hoof, die tijdens de Tweede Wereldoorlog voorkwam dat de Duitsers de Waalbrug bij Nijmegen opbliezen. Andere bekende Nederlanders die ooit scout waren, zijn onder andere premier Balkenende, Anton Geesink, Gordon, Albert Heijn, Bassie en Adriaan, Jeroen van Koningsbrugge en Patrick Lodiers.

Niet alleen in Nederland maar ook daar buiten zijn velen lid geweest van Scouting, zoals diverse koningen en koninginnen (Filip van België, Karl Gustaaf van Zweden, Elisabeth II van Engeland, Margaretha II van Denemarken) en presidenten en premiers (Bill Clinton, Barack Obama, Jacques Chirac, Tony Blair) en andere bekenden (denk aan Paul McCartney, Cliff Richard, David Beckham, David Attenborough, Bill Gates, Steven Spielberg, Kate Moss en Neil Armstrong)